

En gra vist

ULUSLARARASI İSTANBUL BASKİRESİM ETKİNLİKLERİ

BİLDİRİ KİTABI *PROCEEDING BOOK*

INTERNATIONAL ISTANBUL PRINTMAKING ACTIVITIES

T.C. BAŞBAKANLIK
YURTDIŞI TÜRKLER
Vİ AKKABA TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI

Engravist' hakkında

Doç. Dr. Lütfü KAPLANOĞLU

ENGRAVIST Organizasyon Kurul Başkanı

Mağara dönemiyle başlatılan insanlık tarihi, resim ve baskiresim sanatının başlangıcını da oluşturmaktadır. Yazının başlangıcından önce kullanılan baskiresim sanatı, dünyanın her yerinde ortak bir dil olarak kabul edilmektedir.

Püskürtme yöntemiyle şablon baskı, boyalı ellerin bir yüzeye aktarılmasıyla yüksek baskı gravür, çukurdaki boyaların bir yüzeye aktarılmasıyla ise çukur baskı gravür sanatı tarih içinde çeşitli evre ve yöntemler geçirerek günümüze kadar gelmiştir.

Güzelliği, Kültürel geçmişi ve üzerinde kurulmuş medeniyetlerle sürekli adından söz ettiren İstanbul, önce kitap sanatlarında görülen tahra basma gravürleriyle, sonradan özellikle 19. ve 20. Yüzyılda merak ve cazibe merkezi olması sebebiyle birçok sanatçıya ilham kaynağı olmuştur.

Osmanlı toprakları ve kültürüne olan merak Anadolu'nun hemen hemen her şehrinin gravür baskılarının yapılmasına sebep olurken; İstanbul'un güzelliği, ihtişamı bu detaylı betimlemelerden fazlaca nasiplenmiştir.

Gravür konusundaki geçmişe dayalı bir altyapısı olan İstanbul'un Osmanlı Devleti'nden sonra yapılan gravür eserlerinde azalma görülmektedir. Sanat fakültelerinde var olan atölye imkanlarının özel atölyelerde olma olasılığının az olması gibi birçok nedenle İstanbul'a ait yani gravürlerin çok az üretilmesi, önce Uluslararası İstanbul Gravürleri Çalıştayı ve sergisini ortaya çıkarmış, buna ilaveten aynı konu başlığı ile geçmişten günümüze İstanbul gravürleri konulu bildirili bir sempozyum fikrinin gerçekleşmesine sebep olmuştur.

"İstanbul" temalı Uluslararası Engravist Gravür Çalıştayı ve Sergisi, Türkiye, Balkanlar ve diğer akraba topluluklar arasında gerçekleştirilen ve özellikle günümüz İstanbul gravürlerinin üretilmesini sağlamak amacıyla Uluslararası 'Engravist' İstanbul Baskiresim Etkinlikleri olarak 28 Şubat-4 Mart 2016 tarihlerinde

İstanbul'da Yıldız Teknik Üniversitesi Baskiresim atölyelerinde gerçekleştirilmiştir.

Etkinlik, İngilizce engraving ve İstanbul'un ilk üç harfi bir araya getirilerek oluşturulan ENGRAVIST markasıyla yapılan baskı resim etkinliğimiz, kapsam ve eylem olarak Türkiye'de bir ilk olma özelliğini barındırmaktadır.

Birleştirici, eğitici, öğretici, güzelleştirici, diyalog kurucu, yardımlaşmaya açık ve çoğaltılabilme özelliğine sahip olan gravür sanatının İstanbul'un kendine has güzelliğinin bir araya getirilmesi şüphesiz hem eğitim bakımından, hem sanatsal, hem kültürel bakımdan birçok önemli açığı kapanmasına katkıda bulunmuştur.

Desteklenmesi halinde gelenekselleştirilmesini planladığımız bu etkinliğin zaman zaman genel, zaman zaman odaklanılmış teknikler üzerinden tekrarlanması düşünülen bu etkinliklerin bienallere, trianellere, festivallere ve uluslararası etkinliklere dönüştürülmesi hedeflerimiz arasındadır.

Organizasyon Komitesi

Engravist 2016

Sempozyum Onursal Başkanı: Rektör Prof. Dr. İsmail Yüksek

Sempozyum Başkanı: Dekan Prof. Dr. Turan Sağer

Organizasyon Kurul Başkanı: Doç.Dr. Lütfü Kaplanoğlu

Organizasyon Kurul Başkan Yardımcısı: Öğr. Gör. Mehmet İlhan

Bilim Kurulu

Prof.Dr. Melihat Tüzün Namık Kemal Üniversitesi

Doç.Dr. Nedret Yaşar Kemerburgaz Üniversitesi

Doç.Dr. Lütfü Kaplanoğlu Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç. Musa Köksal Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Yrd.Doç.Dr. Mehmet Nuhoglu Yıldız Teknik Üniversitesi

Yrd.Doç.Dr. Mehmet Emin Kahraman Yıldız Teknik Üniversitesi

Yrd.Doç. Salih Denli Kemerburgaz Üniversitesi

Prof.Safet Spahiu Tetova Devlet Üniversitesi, Makedonya

Prof.Nafi Jashari Tetova Devlet Üniversitesi, Makedonya

Prof. Nehat Beqiri Tetova Devlet Üniversitesi, Makedonya

Doç.Dr. Kenan Zekic Uluslararası Saraybosna Üniversitesi, Bosna Hersek

Doç.Peno Penev St Cyril and St Methodius University of Veliko Tırnovo, Bulgaristan

Sempozyum Düzenleme ve Yayın Kurulu

Yrd.Doç.Dr. Mehmet Nuhoglu Yıldız Teknik Üniversitesi

Yrd.Doç.Dr. Mehmet Emin Kahraman Yıldız Teknik Üniversitesi

Yrd.Doç. İsmail Tetikçi Uludağ Üniversitesi

Yrd.Doç. Ali Kılıç Kemerburgaz Üniversitesi

Öğr.Gör. Mehmet İlhan Yıldız Teknik Üniversitesi

Öğr.Gör. Zeynep Özge Kalyoncu Plato Meslek Yüksek Okulu

Arş.Gör. Çağatay Bilsel Yıldız Teknik Üniversitesi

Arş.Gör. Nur Cemelelioğlu Altın Yıldız Teknik Üniversitesi

Arş.Gör. Nesli Gül Yıldız Teknik Üniversitesi

Arş.Gör. Tuğba Renkçi Taştan Yıldız Teknik Üniversitesi

Arş.Gör. Bahadır Uçan Yıldız Teknik Üniversitesi

Öğr.Gör. Murat Toprak Yıldız Teknik Üniversitesi

Öğr. Gör. Ahmet Ziya Sandıkçioğlu Basın Koordinatörü

Çalıştay Düzenleme Kurulu

Öğr.Gör. Emrah Günay
Öğr.Gör. Burak Satar
Arş.Gör. Tuğba Renkçi Taştan
Arş.Gör. Nur Cemelelioğlu Altın
Arş.Gör. Çağatay Bilsel
Arş.Gör. Nesli Gül

Sergi Seçici Kurul

Prof.Dr. Melihat Tüzün
Doç.Dr. Nedret Yaşar
Doç.Dr. Lütfü Kaplanoğlu
Yrd.Doç.Dr. Mehmet Emin Kahraman
Yrd.Doç. İsmail Tetikçi
Öğr.Gör. Emrah Günay
YTB Temsilcisi

Sergi Düzenleme Kurulu

Öğr.Gör. Emrah Günay
Öğr.Gör. Ahmet Dolunay
Arş.Gör. Tuğba Renkçi Taştan
Arş.Gör. Serpil Akdağlı
Arş.Gör. Çağatay Bilsel

Editör

Yrd.Doç.Dr. Mehmet Nuhoglu

Yapım

Tablet İletişim
www.tabletiletisim.com

Basım

Haziran 2016, İstanbul
Tor Ofset

ISBN

978-975-17-0000-1

© Tüm hakları saklıdır. İzinsiz kopyalanamaz.

BİLDİRİLER PROCEEDINGS

Prof. Dr. Ahmet Şinasi İŞLER , “Tarihsel Süreç İçinde Avrupa’da Basılan Kitap ve Haritalarda Ağaçbaskı, Metal Gravür ve Taşbaskı Tekniği İle Çoğaltılan Panoramik İstanbul İllüstrasyonlarından Örnekler” <i>“The Examples from Panoramic İstanbul Illustrations with Replicated Printed Books and Maps in Wood Printing, Metal Engraving and Lithography Technique in The Historical Process in Europe”</i>	08
Arş. Gör. Bahadır UÇAN , “Gravürler Üzerinden İstanbul Efsaneleri” <i>“İstanbul Legends Via Engravings”</i>	28
Bora FER , “19. Yüzyıl İstanbul Gravürlerinde Toplu Taşıma ve Gündelik Hayat” <i>“Public Transportation and Everyday Life in 19th Century İstanbul Engravings”</i>	34
Arş. Gör. Ceren ÇALIŞKAN , “Osmanlı Dönemi Seyahatname ve Gravürlerinde Julia Pardoe ve William Henry Bartlett’in İzlenimleri” <i>“Julia Pardoe and William Henry Bartlett’s Impressions on the travel book and engraving in the Ottoman Period”</i>	42
Çağatay BİLSEL , “19. Yüzyılda Türkiye’ye Gelen Yabancı Sanatçıların Gözünden İstanbul Görünümleri, Dönemin Yaşamı, Giyim Ve Kuşamını Tanıtan Gravürler İncelenmesi” <i>“The Examination of Engravings on the İstanbul views, life period, clothing and finery from eyes of foreign artists arriving to Turkey on 19th century”</i>	54
Öğr. Gör. Emrah GÜNAY , “Haydarpaşa Garı’nın Kent Belleğindeki Yeri” <i>“Haydarpaşa Train Station In The Memories Of The City”</i>	70
Öğr. Gör. Erkan ÇİÇEK, Öğr. Gör. Ahmet DOLUNAY , “İstanbul’un 19. Yüzyılında Gravürlerle Yaşam Sahneleri” <i>“The Living Scenes of İstanbul with Ingravings in the 19th Century”</i>	76
Doç. Güldane ARAZ AY , “Görünüm ve Ötesi” <i>“Behind The Images”</i>	82
Arş. Gör. Gülderen GÖRENEK BEYAZ , “Devrim Erbil’in Sanatı ve İstanbul Temalı Gravürleri” <i>“Devrim Erbil’s Art and İstanbul Themed Engraving”</i>	88
Doktora Öğrencisi Hatice KARADOĞAN , “Geçmişten Günümüze Gravür Tekniğinin Resim Sanatında Yeri ve İstanbul Gravürleri” <i>“Until Nowadays The Situation of Engraving Technic in the Paint Art and The Engraving of İstanbul”</i>	96
Yrd. Doç. Dr. Mehmet Emin KAHRAMAN, Öğr. Gör. İsmail Erim GÜLAÇTI , “İstanbul Temalı Gravür Çalışmalarında Ekslibris Örnekleri” <i>“The Exlibris Examples on the İstanbul Themed Engravings Workigns”</i>	112
Yrd. Doç. Dr. Mehmet NUHOĞLU, Celal ESER , “Sanayi- Nefise Mektebi Hâkk (Gravür) Hocası Mösyö Napier’nin Servet-i Fünun Dergisindeki Gravürleri” <i>“The Fine Arts School Teacher Engraving Napier’s Gravures in The Journal of Servet-i Fünun”</i>	122
Doç. Dr. M. Sinan NİYAZİOĞLU , “Tasvir Mi? Temsil Mi? 19. Yüzyıl İstanbul Gravürlerinde İkonografik Dil” <i>“The Descirption or The Represent? The Iconographic Language İstanbul Engravings in the 19th Century”</i>	128
Doktora Öğrencisi, Öğretmen, Müberra BÜLBÜL , “18. ve 19. Yüzyıl Gravürlerinde İstanbul Hipodromu” <i>“İstanbul Hippodrome in The 18th and 19th Centuries Gravure”</i>	138
Okt. Necla TOSMUR , “Osmanlı Gravür Sanatında Harem Resimleri” <i>“The Harem Paintings on the Ottoman Engraving Art”</i>	148
Arş. Gör. Saliha Nesli GÜL , “Aliye Berger Gravürlerinde İstanbul’un İzleri” <i>“Influence of “İstanbul” at The Engravings of Aliye Berger”</i>	156
Nur CEMELELİOĞLU ALTIN , “Tarihin Görsel Sunumu: 15. ve 16. Yüzyıl İstanbul Haritaları” <i>“The Visual Presentation of History: 15th and 16th Century İstanbul Maps”</i>	164
Öğr. Gör. Özlem ERZURUMLU JORAYEV, Doç. Dr. Lütfü KAPLANOĞLU , “William Henry Bartlett’in İstanbul Gravürlerinde Giyim Kuşam” <i>“The Clothing and Finery on The William Bartlett’s İstanbul Engravings”</i>	172

BİLDİRİLER PROCEEDINGS

Doktora Programı Özlem VARGÜN , “İstanbul Haliç Gravürlerinde Kentin Anlam Haritaları” <i>“The Meaning Maps of The Urban on the Istanbul Golden Horn Engravings”</i>	184
Yrd. Doç. Salih DENLİ , “İstanbul Gravürleri Ve Oryantal (Doğulu) Göstergeler” <i>“The Istanbul Engraving And Oriental (Eastern) Signs”</i>	192
Doç. Dr. Seza SİNANLAR USLU , “Gravürlerle Bir Meydanın Öyküsü” <i>“The Story of a Square with The Engravings”</i>	198
Yrd. Doç. Sezin TÜRK KAYA, Arş. Gör. Şerife ŞEN , “Ahmet Şinasi İŞLER’in Gravürlerinde İstanbul Yorumları” <i>“The Istanbul Comments on The Ahmet Şinasi İŞLER’s Engraving Works”</i>	204
Arş. Gör. Tuğba RENKÇİ TAŞTAN , “Ressam Melchior Lorck’un İstanbul Temalı Baskiresimleri” <i>“The Painter Melchior Lorck’s Istanbul Themed Printingpictures”</i>	210
Ubeydullah BİNOL , “19. Yüzyıl İstanbul Gravürlerinde Kent Konutları” <i>“The Urban Houses in The Istanbul Engravings on The 19th Century”</i>	216
Yrd. Doç. Umut GERMEÇ , “Çağdaş İstanbul Gravürleri” <i>“The Contemporary Istanbul Engravings”</i>	222
Öğr. Gör. Volkan YAVUZ , “Pietercoecke Van Aelst Gravürlerinde İstanbul” <i>“Istanbul In The Engravings Of Pieter Coecke Van Aelst”</i>	236
Prof. Dr. Üzlifat ÖZGÜMÜŞ, Doç. Dr. Rabia ÖZAKIN, Öğr. Gör. Umut ÇELİK, Konservatör Serra KANYAK , “Gravürlerde Ayasofya” <i>“The Hagia Sophia in the Engravings”</i>	244
Öğr. Gör. Zeynep Özge KALYONCU , “Gravürlerde İstanbul’da Gündelik Yaşam; Boğaz’ın Güzellikleri Gravürleri Üzerine Bir Araştırma” <i>“The Daily Living in Istanbul Engravings; A Research on The Bosphorus’ Beauty Engravings”</i>	254

Pieter Coecke Van Aelst Gravürlerinde İstanbul Istanbul In The Engravings Of Pieter Coecke Van Aelst

Öğr. Gör. Volkan YAVUZ

BGazi Üniversitesi, Polatlı Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Görsel İşitsel Teknikler ve Medya Yapımcılığı Bölümü, Basım ve Yayın Teknolojileri Programı, yavuzvolkan@hotmail.com

Özet

1502 yılında Belçika'nın Aelst şehrinde doğan Coecke, 1533 yılında bir ticaret delegasyonu ile İstanbul'a gelmiştir. İstanbul'da bulunduğu dönemde Türkçeyi öğrenmiş ve çeşitli sanat çalışmalarında bulunmuştur. Yaptığı çalışmalarda İstanbul'da yaşam ve saray hayatı üzerine yoğunlaşmıştır. Aelst'in çalışmaları arasında İstanbul temalı yedi gravür oldukça dikkat çekicidir. Şu anda Metropolitan Museum'da bulunan bu gravürlerin arasında Bizzat Kanuni Sultan Süleyman'ın Atmeydanı'ndan Geçişini gösteren bir çalışma da bulunmaktadır. Her ne kadar saray hayatına yakın olsa da saray ressamlığına terfi edememiştir. İstanbul'dan ayrıldıktan bir yıl sonra Kutsal Roma İmparatoru V. Karl'ın saray ressamı olmayı başarmıştır. Kısa bir süre sonra da hayatını kaybeden Aelst'in ünü giderek artmıştır. Bu çalışmada Aelst'in İstanbul'da bulunduğu dönemde yapmış olduğu gravürler incelenmiş ve dönemin özellikleri göz önüne alınarak sanatsal değerleri vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Pieter Coecke Van Aelst, Gravür, İstanbul

Abstract

Coecke who was born in Aelst , Belgium in 1502 came to Istanbul in 1533 with a trade delegation. During the period in İstanbul he had learned Turkish and also had held a variety of art work. He concentrated on life in İstanbul and palace life. Among the studies of Aelst, seven themed engraving İstanbul is quite remarkable. There has been a study that showing the Hippodrome

transition of the Sultan Suleiman the Magnificent himself among these engravings in Metropolitan museum at present. He hadn't been promoted to the palace artist even though he was close palace life. He has managed to become the Holy Roman Emperor Charles' V. Court painter after leaving İstanbul in a year. Aelst's reputation has been gradually increased after his death . The engravings which made by Aelst had been examined when he was in İstanbul in this study and also the artistic value had been emphasized by taking into account the characteristic features.

Keywords: Pieter Coecke Van Aelst, Engraving, İstanbul

1.Giriş

Pieter Coecke Van Aelst, Flemenk biyografi uzmanı Karel van Mander'in aktardığına göre, dönemin resim sanatına önderlik eden sanatçılarından Berneart van Orley'in çıraklığını yapmış ve sanat hayatının en önemli mihenk taşlarından birisi olmuştur. O dönemden bu olayı kanıtlayan herhangi bir belge olmamasına rağmen, üslup benzerlikleri bu olayın gerçekliğini kanıtlamaktadır. 1527 yılında Antwerp'te bulunan Guild of Saint Luke'a gelmeden önce öğrenimini İtalya'da tamamlamıştır. 1533 yılında bağlı bulunduğu lonca'nın isteğiyle bir ticaret delegasyonu ile İstanbul'a gelmiştir. Bir yıl kadar İstanbul'da kalmıştır. Bu süre zarfında Türkçeyi öğrenmiştir. Yaptığı resim ve gravürlerle dikkat çekmeyi başarmıştır. Saraya kadar çıkarak yaptığı çalışmalarla Sultan Süleyman'ın taktirini kazanmıştır (en.wikipedia.org).

Resim 1. Hiyeronymus Wierix'in Resmettiği Van Aelst'in Resmi

İstanbulda bulunduğu dönemde yaptığı sanatsal çalışmaların arasında bizzat Kanuni Sultan Süleyman'ın bulunduğu geçit törenini konu alan gravürde bulunmaktadır. Van Aelst bu dönemde İstanbul ve Balkanların yaşamından çeşitli sahneleri ve giysileri resmetmiştir. Sanatçının Kanuni Sultan Süleyman'ın Hipodrom'dan (Atmeydanı'ndan) Geçit Töreni, Bir Sünnet Düğünü, Bir Cenaze Alayı, Bayram İlanı, Türklerin Kent Dışı (Taşra) Yaşamı, Türkler Nasıl Yemek Yerler?, Türkler Nasıl Seyehat Ederler? adlı çalışmaları bulunmaktadır. Gravürler ilk kez Les Moeurs et Fachons de Faire de Turcs (Türklerin Gelenekleri ve Giyimleri) kitabında yayınlanmıştır (onedio.com).

Çalışmalarını Brüksel ve Roma'da sürdüren Pieter Coecke ertesi yıl Kutsal Roma-Germen İmparatoru V. Karl'ın (Şarlken) saray ressamı payesini kazanmıştır. Çalışmalarını Brüksel, Roma ve çeşitli Rönesans kentlerinde sürdürmüştür. Pieter Coecke İtalyan mimarisinin ustalarından Felemenkçeye çeviriler yaptı. Mesleki çalışmaları kapsamında mimarlık, duvar inşaatı, goblen desinatörlüğü, perspektif vb konularda yazdığı kitaplar, Aziz Paulus'un Hayatı, Yaşu'nun Öyküsü, Büyük Günahlar adlı duvar halısı resimleri de bulunur. Bazı yağlıboya tabloların onun tarafından yapıldığı, böylece Antwerpen'in (Anvers) gotik maniyerizminden romantizme geçişi başlatan ressam olduğu sanılmaktadır. Rönesans'a katılan ilk Flaman sanatçılar arasında yer alan Coecke hakkındaki diğer bir kayda değer bilgi de ünlü ressam Pieter Brugel'i atölyesine çırak alıp yetiştirmiş ve kendisine damat seçmiş olmasıdır (tr.wikipedia.org).

Van Aelst ölümünden birkaç ay önce 5. Charles'ın saray ressamlığına atanmıştır. Sadece birkaç tane resmi korunmuştur. Öğrenciler arasında Gillis van Coninxloo, Willem Key, Hans Vredeman de Vries, Michiel Coxcie, ve Pieter Brueghel the Elder vardır.

Pieter Coecke van Aelst resim, halı dokuma, vitray, gravür, kuyumculuk alanında önemli tasarımlara imza atan üstün yeteneklere sahip usta bir tasarımcıdır. Aynı zamanda önemli eserlerin üretildiği bir sanat atölyesi de açmıştır. Pieter van Aelst sanatın birçok alanında vermiş olduğu eserlerde uyguladığı kendine özgü tekniklerini öğrencilerine aktarmış ve bu teknikler uzun yıllar boyunca ardından gelen sanatçılar tarafından kullanılmıştır.

2. Pieter Coecke Van Aelst'in İstanbul Gravürleri

2.1. Slovenya Önlerinde Türk Askerleri (A Military Camp in Slovenia From the Frieze)

Pieter Coecke Van Aelst'in yapmış olduğu bu gravür çalışması Metropolitan Museum'da sergilenmektedir. 35,2x53,2 cm ölçülerindeki bu gravür ilk olarak Antwerp şehrinde Mayken Verhulst tarafından 1553 yılında yayınlanmıştır.

Resim 2. Slovenya Önlerinde Türk Askerleri (metmuseum.org)

1529 yılında Osmanlı ordusu Viyana'yı kuşatmış ve bu kuşatmada başarısız olmuştur. Bu başarısızlığın ardından Roma İmparatoru 1. Ferdinand Kanuni Sultan Süleyman'dan Macaristan'ın kendisine verilmesini istemiş ve bu isteği Kanuni tarafından olumsuz karşılanmıştır. Bunun üzerine Ferdinand'ın Vaç, Vişegrad ve Estergon şehirlerini fethetmesi nedeniyle Kanuni Sultan Süleyman bu şehirleri geri almak ve Ferdinand'a karşı 25 Nisan 1532'de yeni bir Avrupa seferi başlattı. Almanya'nın içlerine kadar giren Osmanlı ordusu 11 Eylül 1532'de Slovenya'ya girdi (Sakaoğlu, Necdet; Sf. 7).

Aelst'in İstanbul'a geldiği dönemde henüz yeni gerçekleşmiş olan bu sefer, sanatçının gravürüne konu olmuştur. Bu çalışmada bir savaş sahnesi değil, savaş devam ederken ordunun hali yansıtılmıştır. Gravürün sağ tarafında bir kadın figürü, sağ tarafında ise bir erkek figürü anıtsal şekilde durmaktadır. Bunların arasında ise aynı kompozisyon içinde farklı olaylar resmedilmiştir. Sağ ön tarafta başında sarık bulunan bir tabut bulunmakta ve hemen üstünde tabuta sarılmış askerler görünmektedir. Onların hemen yanında oldukça dumanlı bir ateş yanmakta ve bir askerde bu ateşe odun taşımaktadır. Aynı tarafta elinde bir tas yemek taşıyan asker görülmektedir.

Bu çalışmanın sol ön tarafında elinde sancak bulunan bir askere emir veren komutan dikkat çekmektedir. Arka tarafında bulunan askerler ise dinlenmekte ve yeniden yapılacak ilerlemeye karşı hazırlık yapmaktadır. Sol tarafta bulunan anıtsal erkek figürünün hemen yanında bir köprü ve köprünün önünde bir Hristiyan mezarı bulunmaktadır. Köprünün başlangıcının arkasında etrafı çevrili bir alanda atlar, kimisi yerde yatar şekilde kimisi ayakta durmaktadır. Atların bulunduğu alanın hemen arkasında koyun ve keçiler bulunmakta ve bir köylü bu keçileri sağmaktadır.

Gravürün sağ üst köşesinde yüksek bir tepe bulunmakta ve muhtemel düşman askeri olan bir grup Türk askerlerine doğru koşmaktadır. Keçi ve koyunların sağıldığı alanın hemen sağ tarafında bir siper hazırlığı ve onun da arkasında savaş aletleri yapmak için demir ocağının dumanları göze çarpmaktadır. Bu kompozisyonun arkasında ufka doğru önde bir çadır ve arkasında mezarlar bulunmaktadır. Aynı zamanda sol arka tarafta bir köy evi kendini bu savaş alanından soyutlamış halde durmaktadır. Hava bulutla ama güneş bulutların arasından kendini göstermektedir. Bir sonbahar gününde Türk ordusunun Slovenya'ya girmesi, tabloda mevsimin özellikleri ile örtüşmektedir.

Pieter Coecke Van Aelst bu çalışmada gravür tekniğinin çizgilerini mükemmel şekilde uygulamıştır. Oldukça gerçekçi bir sahne gravür çizgileriyle canlandırılmıştır.

2.2. Türk Askerler Dinlenirken (Turkish Soldiers at Rest)

Sanatçının bu gravürü 35x59.5 cm ebatlarındadır. Antwerp şehrinde 1553 yılında Mayken Verhulst tarafından yayınlanmıştır.

Resim 3. Türk Askerler Dinlenirken (metmuseum.org)

Ressam'ın 1533 yılında İstanbul'a geldiği ve yaklaşık bir yıl kaldığı düşünülürse bu dönemde gravürlerine yansıttığı savaş ve sefer sahnelerinin, Viyana kuşatması sonrasındaki Avrupa seferi'ni konu aldığı ortaya çıkmaktadır.

Türk Askerler Dinlenirken adlı çalışmada kompozisyon yine sağ tarafta bir bayan sol tarafta bir erkek figürünün anıtsal duruşunun arasında geçmektedir. Sol ön tarafta bir grup asker dinlenmekte ve yemek yemektedir. Aslında tablonun tek dinlenen askerlerinin bu olduğu söylenebilir. Diğer askerler genellikle bir işle meşgul şekilde görülmektedir. Gravürün merkezinde bulunan elinde bir mızrak bulunan asker dahil bir grup atlı asker atlarını bir alana doğru sürdüğü görülmektedir. Sol üst tarafta is yıkılmış veya eskimiş bir kale benzeri yapı bulunmakta ve alt taraflarında bir Osmanlı mezarlığı göze çarpmaktadır. İleriye doğru dik yamaçlar ve tepeler bulunmaktadır. Bu tepelerin arasından tablonun sağ tarafındaki yerleşim merkezine uzanan bir yol bulunmakta ve yine bu yolun yamaçları arasından bu yerleşim yerine doğru yürüyen bir büyükbaş hayvan sürüsü bulunmaktadır. Havanın bulutlu ve kapalı olduğu gözlemlenmektedir.

Bu çalışmada Aelst, gravür çizgilerini en uygun şekilde tabloya yerleştirmiş ve bir yağlı boya resim edasıyla bütün duyguyu vermeyi başarmıştır.

2.3. Bir Cenaze Alayı (A Turkish Funeral)

Pieter Coecke Van Aelst'in İstanbul'da yaptığı bu gravür 34,7x53,9 cm ebatlarındadır. 1553 yılında yayıncı Mayken Verhulst tarafından Antwerp şehrinde yayınlanmıştır.

Resim 4. Bir Cenaze Alayı (metmuseum.org)

Sanatçı bu çalışmasında İstanbul'da bulunduğu dönemde gözlemlendiği bir cenaze alayını gravüre yansıtmıştır. Sağ ve sol taraflarda diğer gravürlerde olduğu gibi anıtsal kadın ve erkek yapıları bulunmaktadır. Çalışmanın

merkezinde bir grup insan tabutu sırtlanmış ve taşımaktadır. Hemen yanında mezarın kazılmış olduğu mezarın içindeki insanın yarısının mezarın içinde olduğu için ortaya çıkmaktadır.

Sol tarafta bir mezarı elinde kürekle birisi düzeltmekte bu mezarın arkasında yine elinde kürekli birisi görülmektedir. Mezarın önünde ise iki kişi yerde oturarak dua etmekte ve ağlamaktadır. Çalışmanın sol arka tarafında geniş bir yer kaplayan ve üstü kapalı halde önemli olduğu anlaşılan bir mezarın üzerinde birisi iki elleri ile başını arasına almış şekilde oturmaktadır. Bir Müslüman mezarlığı olduğu halde orta kısımda bir Hristiyan mezarının olması dikkati çekmektedir.

Arka tarafta yamaçlar bulunmakta ve bu yamaçlarda büyükçe bir kale, cami ve birkaç daha yapının olduğu gözlemlenmektedir. Bu yamaçların genellikle ağaçlık olduğu sanatçının çizgilerinden anlaşılmaktadır. Bu gerçekçi tabloda bulutlar da oldukça estetik şekilde çizgileştirilmiştir.

2.4. Bir Kervan Geçişi (The Passage of Caravan)

Bir kervan geçişi tablosu sanatçı tarafından İstanbul'da bulunduğu yıllarda yapılmıştır ve 34,7x68,2 cm ebatlarındadır. Sanatçının diğer gravürleri gibi ilk olarak 1553 yılında Antwerp şehrinde Mayken Verhulst tarafından yayınlanmıştır.

Resim 5. Bir Kervan Geçişi (metmuseum.org)

Aelst bu çalışmada bir kervan geçişini konu almıştır. Tablodaki objeler, sanatçının diğer gravürlerinde olduğu gibi sağ ve sol taraftaki kadın ve erkek heykellerinin arasında bulunmaktadır. Bu gravürde sol tarafta kadın, sağ tarafta erkek heykeli bulunmaktadır. Gravürün merkezinde kalabalık bir kervan bulunmaktadır. Bu kervan atlara yüklenmiş yükler ve onların başındaki insanlardan oluşmaktadır. Özellikle ön taraftaki atların durumundan yüklerinin çok ağır olduğu göze çarpmaktadır.

Kervanın geldiği yerin tablonun sol tarafına düştüğü ve oldukça uzun bir kervan olduğu görülmektedir. Kervanın en arkadaki kısmının olduğu yerde bir tepenin üzerinde haç işaretinin olması, bu toprakların Avrupa kıtasında gayrimüslimlerin yaşadığı bir memleket olduğunu göstermektedir. Çalışmanın merkezinin arka taraflarında sarp yamaçlar bulunmaktadır. Bu yamaçların hemen altında büyük bir kale bulunmaktadır.

Bu kervan geçişinin sahnelendiği alan oldukça ağaçlıktır. Gökyüzü, ağaçlar, insanlar ve hayvanlar oldukça etkiyici şekilde çalışmaya aktarılmıştır. Çalışmanın geneline bakıldığında ise sanatçının diğer gravürlerinde olduğu gibi bir tabloyu oldukça gerçekçi şekilde aktardığı görülmektedir.

2.5. Bir Sünnet Düğünü (Celebration of a Circumcision)

35,5x69,9 cm ebatlarında olan bu gravür çalışması Mayken Verhulst tarafından 1553 yılında Antwerp şehrinde yayınlanmıştır.

Resim 6. Bir Sünnet Düğünü (metmuseum.org)

İstanbul boğazının eşsiz görüntüsü bu tabloda karşımıza çıkmaktadır. Yine bu gravürün sağ ve sol taraflarında kadın ve erkek heykelleri bulunmaktadır. Boğazı gören bir alanda önemli bir merasim olan sünnet düğünü, sanatçı tarafından gravüre aktarılmıştır. Tablonun merkezinde ellerinde müzik aleti olan insanlar müzik yapmakta ve çocuklar burada büyüklerinin yanında eğlenmektedirler.

Çalışmanın sol arka tarafında bir grup insan özel bir halk oyununu oynamakta, elele tutuşmuş şekilde bir yuvarlak oluşturmuştur. Sol ön taraflarda ise kadınlar kafalarının üzerinde yemek taşımakta ve müzik yaparak yürüyen kalabalığa doğru hareket etmektedirler.

Kimileri annelerinin kucagında kimileri ise yerde büyüklerinin yanında bulunan çok sayıda çocuğun olması, bu organizasyonun bir toplu sünnet şöleni olduğunu göstermektedir.

2.6. Bayram Geçidi - Festival of the New Moon

Bir bayram geçidini anlatan bu gravür çalışması 35,4x63,7 cm ebatlarındadır. Mayken Verhulst tarafından Antwerp şehrinde ilk olarak 1553 yılında yayınlanmıştır.

Resim 7. Bayram Geçidi (metmuseum.org)

Sanatçının sağ ve sol taraflarda bulunan erkek ve kadın heykellerinin arasına yerleştirdiği bu kompozisyonda bir bayram geçidi gravüre yansımıştır. Çalışmada en dikkat çekici kısım çok sayıda insanın ellerinde meşalelerle bayramı kutlamasıdır. Hemen herkesin ellerinde bulunan meşaleler, kimileri taşınmakta kimileri ise bir yükseklığe dikilmektedir. Aynı zamanda bu meşaleler her yeri aydınlatmaktadır. Sağ arka tarafta bulunan ay, bu sahnenin akşam saatleri olduğunu göstermektedir.

Tablonun en ön kısmında bir köpek havlamakta, önündeki bir çocuk bu durumu hiç önemsememekte, hemen

yanındaki başka bir çocuk ise korkarak babasının bacağına sarılmaktadır.

Arka taraflarda yerleşim yerleri görünmektedir ve bu tablondaki insanların yoğunlaştığı alan ise yerleşim yerlerinden uzaktır. Arabaların üzerindeki insanları ellerinde meşaleler bulunmaktadır.

Pieter Coecke Van Aelst, İstanbul'da bulunduğu dönemde gözlemlediği bayram kutlamasını bu gravüre taşımıştır. O dönemde bayramların kutlanma şeklini günümüze yansıtan önemli bir belge konumundadır.

2.7. Sultan Süleyman'ın Atmeydanından Geçişi (Procession of Sultan Suleyman Through the Atmeidan)

Bu gravürün bizzat Sultan Süleyman tarafından sanatçıya yaptırıldığı rivayet edilmektedir. Sanatçının en değerli eserlerinden birisi olduğu kabul edilen bu gravür çalışması 35,2x87,3 cm ebatlarındadır. Sanatçının diğer gravürleri gibi ölümünden birkaç sene sonra ilk olarak 1553'te Antwerp şehrinde Mayken Verhulst tarafından yayınlanmıştır.

Resim 8. Sultan Süleyman'ın Atmeydanından Geçişi (metmuseum.org)

Sanatçının en dikkat çeken çalışmalarının başında gelen bu gravür hem mekan bakımında hem de Kanuni Sultan Süleyman'ı direk konu alması bakımından önemini korumaktadır. Osmanlı döneminde bir ritüel olan Atmeydanı'ndan geçiş töreni, dönemin oldukça gerçekçi bir tablosudur.

Alan incelendiğinde Dikilitaş ve Galata Kulesi dikkatleri çekmektedir. Hemen Dikilitaş'ın yanından geçen Kanuni Sultan Süleyman, atlı askerler ve yaya askerler tablonun merkezinde yer almaktadır. Tablonun sağ tarafında Roma döneminde bu alanın hipodrom olarak kullanıldığı zaman inşa edilen mimari yapı bulunmaktadır.

Aelst İstanbul'da bulunduğu dönemde saray ressamı olmak için mücadele vermiş ama bunu başaramamıştır. Sanat çalışmaları o dönemde de ilgileri çekmiş ve saray hayatını yakından tanımıştır. Saray ressamı olmasa bile bir gravüründe direk olarak padişahı konu alması, eserleri arasında bu çalışmayı önemli bir konuma getirmiştir.

3. SONUÇ

Pieter Coecke Van Aelst, İstanbul'da bulunduğu dönemde birbirinden güzel çalışmalara imza atmıştır ve bunların arasında yapmış olduğu 7 tane gravür oldukça dikkat çekicidir. Şu anda Metropolitan Museum'da bulunan bu gravürler dünyanın her yerinden gelen insanların ilgisini çekmektedir.

Sanatçının İstanbul'da bulunduğu bu dönemde yaptığı gravürlerde büyük bir gerçeklik göze çarpmaktadır. Yaptığı her çalışma gerçek sahneleri canlandırmaktadır. Ayrıca bütün kompozisyonlarda sağ ve sol taraflarda bulunan anıt şeklinde bulunan kadın ve erkek heykelleri bulunmaktadır. Her ne kadar bazı gravürlerinin canlandırıldığı alanın neresi olduğu bilinmese de bütün gravürlerin İstanbul'da yapıldığı bilindiği için, İstanbul'un merkez ve taşra alanları olduğu tahmin edilmektedir. Yalnızca Türk ordusunun Slovenya önlerindeki gravürün İstanbul topraklarını yansıtmadığı bilinmektedir.

Sanatçının gravür çizgileri bugün bile imrenilecek güzelliكتedir. O dönemde gravür malzemelerine kısıtlı imkanlarla ulaşılabildiği düşünüldüğünde böylesine mükemmel çizgilerin oluşturulması, Aelst'in ne derece usta bir sanatçı olduğunu göstermektedir.

Dönemin sanatçıları eserleri arasında Aelst'in gravürleri gerçekçiliğiyle ön plana çıkmakta, halkın yaşantısı, şehrin mimarisi, kültür ve inanışlar hakkında bizlere önemli bilgiler vermektedir. Aynı zamanda bu özelliği ile gravürler tarihi bir belge konumundadır.

Bu dönemde insanların kullandıkları elbiseler, binek hayvanlar için kullanılan malzemeler, sarıklar, şapkalar, insanların kullandıkları aksesuarlar, günümüzde yıkılmış yapılar, mezarlar, anıtlar, günlük kullanılan malzemeler, bitki ve doğa örtüsü ile ilgili önemli görseller bu gravürlerde yer almaktadır.

KAYNAKÇA

https://en.wikipedia.org/wiki/Pieter_Coecke_van_Aelst

https://tr.wikipedia.org/wiki/Pieter_Coecke_van_Aelst

<http://onedio.com/haber/pieter-coecke-van-aelst-istanbul-da-7-gun-7-gravur-374094>

Sakaoğlu, Necdet; Gür, Ayşen (Şubat 2011). “Muhteşem Yüzyılın Anatomisi”. NTV Tarih (25).

<http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/422764>

<http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/422767>

<http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/375771>

<http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/422765>

<http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/422769>

<http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/422768>

<http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/375772>

Fun Start Visit